

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

BOLALARDA AXLOQIY FAZILATLARNI SHAKLLANTIRISHDA ALISHER NAVOIYNING QARASHLARI

Nargiza Ergasheva

p.f.f.d. (PhD)

Oriental universiteti dotsenti

Annotatsiya:

Ushbu maqolada buyuk mutafakkir va adib Alisher Navoiyning bolalarda axloqiy fazilatlarini shakllantirishga oid qarashlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Navoiy asarlarida ilgari surilgan komil inson g'oyasi, tarbiya, ilm-ma'rifat, odob-axloq, halollik, mehnatsevarlik va insonparvarlik kabi fazilatlarining bolalar tarbiyasidagi o'rni yoritiladi. Maqolada "Mahbub ul-qulub", "Hayrat ul-abror", "Lison ut-tayr" va boshqa asarlar asosida Navoiyning axloqiy qarashlari tahlil qilinib, ularning bugungi ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati asoslab beriladi

Kalit so'zlar: Alisher Navoiy, axloqiy tarbiya, bolalar tarbiyasi, komil inson, ma'naviyat, odob-axloq.

Аннотация:

В данной статье с научно-теоретической точки зрения анализируются взгляды великого мыслителя и поэта Алишера Навои на формирование нравственных качеств у детей. Освещается значение идей совершенного человека, воспитания, науки и просвещения, морали, честности, трудолюбия и гуманизма, отражённых в произведениях Навои, в процессе воспитания подрастающего поколения. На основе произведений «Махбуб уль-кулуб», «Хайрат уль-аброр», «Лисон ут-тайр» раскрывается

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

актуальность нравственных взглядов Навои в современной системе образования и воспитания.

Ключевые слова: Алишер Навои, нравственное воспитание, воспитание детей, совершенный человек, духовность, мораль.

Abstract:

This article provides a scientific and theoretical analysis of the views of the great thinker and poet Alisher Navoi on the formation of moral qualities in children. It highlights the role of the ideas of a perfect human being, education, knowledge, morality, honesty, diligence, and humanism presented in Navoi's works in the upbringing of children. Based on works such as "Mahbub ul-Qulub", "Hayrat ul-Abror", and "Lison ut-Tayr", the article substantiates the relevance of Navoi's moral teachings in the modern educational process.

Key words: Alisher Navoi, moral education, children upbringing, perfect human, spirituality, ethics.

Har bir jamiyatning taraqqiyoti unda voyaga yetayotgan avlodning axloqiy, ma'naviy va intellektual darajasiga bevosita bog'liqdir. Shu bois bolalarda axloqiy fazilatlarni shakllantirish masalasi barcha davrlarda dolzarb bo'lib kelgan. Sharq mutafakkirlari orasida bu masalaga chuqur e'tibor qaratgan ulug' siymolardan biri Alisher Navoiydir. Uning boy adabiy-ilmiy merosi nafaqat badiiy, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega bo'lib, bolalar va yoshlarni komil inson etib tarbiyalashda muhim manba hisoblanadi. Alisher Navoiy asarlarida inson axloqi, odobi, ma'naviy kamoloti markaziy o'rin tutadi. U bolalikdan boshlab insonda ezgulik, halollik, ilmga muhabbat va odob-axloqni shakllantirish

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

zarurligini ta'kidlaydi. Shu jihatdan Navoiyning qarashlari bugungi zamonaviy pedagogika bilan hamohangdir. **Alisher Navoiyning tarbiya haqidagi umumiy qarashlari:** Alisher Navoiy tarbiyani inson kamolotining asosi deb biladi. Uning fikricha, tarbiya bolalikdan boshlanmasa, keyinchalik mukammal shaxsni shakllantirish qiyin kechadi. Navoiy "Mahbub ul-qulub" asarida tarbiya, odob va axloq masalalariga alohida e'tibor qaratib, jamiyat taraqqiyoti tarbiyali insonlarga bog'liq ekanini ta'kidlaydi. Navoiy nazarida tarbiya faqat bilim berish bilan cheklanmaydi, balki inson qalbini poklash, uni yomon xulqlardan asrash va ezgu fazilatlar bilan boyitishni ham o'z ichiga oladi. U ota-ona, ustoz va jamiyatning tarbiyadagi rolini alohida ta'kidlaydi. **Bolalarda ilmga muhabbat va aql-zakovatni shakllantirish:** Ilm va ma'rifat Alisher Navoiyning axloqiy qarashlarida yetakchi o'rin egallaydi. U ilmni insonni jaholatdan qutqaruvchi, uni komillikka yetaklovchi kuch deb biladi. "Hayrat ul-abror" dostonida ilmi insonning jamiyatdagi o'rni ulug'lanadi. Navoiy bolalarda ilmga muhabbatni erta yoshdan shakllantirish zarurligini uqtiradi. Uning fikricha, ilmi bola kelajakda nafaqat o'ziga, balki jamiyatga ham foyda keltiradi. Shu sababli u ilmni axloq bilan uyg'un holda o'rganishni muhim deb hisoblaydi. **Axloqiy fazilatlar: halollik, rostgo'ylik va adolat:** Alisher Navoiy asarlarida halollik va rostgo'ylik eng muhim axloqiy fazilatlar sifatida talqin etiladi. U yolg'on va xiyonatni jamiyatni yemiruvchi illatlar deb baholaydi. "Mahbub ul-qulub" asarida halol va rostgo'y insonning jamiyatdagi obro'-e'tibori yuqori bo'lishi ta'kidlanadi. Bolalarda bu fazilatlarni shakllantirish uchun Navoiy avvalo kattalarning shaxsiy namunasiga urg'u beradi. Chunki bola ko'proq ko'rganini takrorlaydi. Adolatli bo'lish, boshqalarning haqqini poymol qilmaslik kabi tushunchalar Navoiyning axloqiy ta'limotida muhim o'rin tutadi. **Insonparvarlik va mehr-shafqat g'oyalari:** Navoiy ta'limotida insonparvarlik markaziy tushuncha hisoblanadi. U barcha insonlarga mehr bilan munosabatda bo'lish, kambag'al va muhtojlarga

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

yordam berishni eng oliy fazilat deb biladi. Bu g‘oyalar bolalarda mehr-shafqat, rahmdillik kabi xislatlarni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. “Lison ut-tayr” asarida Navoiy inson qalbining pokligi va boshqalarga yaxshilik qilish orqali yuksalishini ramziy obrazlar orqali ifodalaydi. Bu esa bolalar ongida axloqiy tushunchalarni shakllantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Mehnatsevarlik va kamtarlik tarbiyasi: Alisher Navoiy mehnatsevarlikni insonning eng muhim fazilatlaridan biri deb biladi. U bekorchilikni qoralab, mehnat orqali inson kamol topishini ta’kidlaydi. Bolalarda mehnatga bo‘lgan ijobiy munosabatni shakllantirish Navoiyning axloqiy qarashlarida muhim o‘rin egallaydi. Shuningdek, kamtarlik ham Navoiy asarlarida ulug‘lanadi. U manmanlik va kibrni insonni tubanlikka yetaklovchi illatlar sifatida qoralaydi. Bolalarni kamtar, odobli va muloyim qilib tarbiyalash bugungi kunda ham dolzarbdir.

Alisher Navoiyning qarashlarining zamonaviy ahamiyati: Bugungi globallashuv sharoitida bolalarda axloqiy fazilatlarini shakllantirish yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Alisher Navoiyning axloqiy-ta’limiy qarashlari zamonaviy ta’lim tizimida samarali foydalanish mumkin bo‘lgan boy manbadir. Navoiyning asarlaridan dars jarayonlarida, tarbiyaviy tadbirlarda foydalanish bolalarda milliy qadriyatlarga hurmat, ma’naviy yetuklik va vatanparvarlik tuyg‘ularini kuchaytiradi. Xulosa qilib aytganda, Alisher Navoiyning bolalarda axloqiy fazilatlarini shakllantirishga oid qarashlari chuqur ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Uning asarlarida ilgari surilgan ilmga muhabbat, halollik, insonparvarlik, mehnatsevarlik va odob-axloq g‘oyalari bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Ushbu qarashlar asosida tarbiyalangan yosh avlod jamiyatning ma’naviy tayanchi bo‘lib xizmat qiladi.

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th January, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot.
2. Alisher Navoiy. Hayrat ul-abror. – Toshkent.
3. Alisher Navoiy. Lison ut-tayr. – Toshkent.
4. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent.
5. Yo‘ldoshev J., Usmonov S. Pedagogika va tarbiya nazariyasi. – Toshkent.
6. Xudoyqulov H. Alisher Navoiy va ma’naviy tarbiya. – Toshkent.